

Respekt eller tolerans.

Av Jan Tullberg

Det finns två typer av bilder på Islam. Den ena typen visar muslimer som offer; det är palestinska flyktingläger, arbetslösa i franska förorter och irakiska begravningar. Den andra bildkategorin är islam som våldsutövare. Det är bilder som noterar islams roll i konflikter på en rad ställen i världen: Tjetjenien, Sudan, Filippinerna. Det är islamistisk våld i Europa; bomber i London och Madrid, mord i Holland. Det är också internt muslimskt våld i Algeriet, Iran och Irak. Den andra typen av bilder glömmer inte muslimer som offer för islam, de kanske tom är de hårdast drabbade, men den påtalar islams betydelse för våldsverkarna. Denna uppfattning av islam har nu komprimerats i en bild som få har sett men som ändå står i centrum: den danska karikatyren på profeten Muhammed med en bomb i turbanen.

Den bilden har givit upphov till en rad våldsamma protester, I den mån de var avsedda som en dementi är de märkliga då det är svårt att tänka sig ett så kraftfullt bekräftande av den tes man opponerar sig emot. Denna artikel är inte en betraktelse över den muslimska reaktionen utan den i västerlandet. Många, med EUs utrikesministrar i spetsen, ”beklagat” publiceringen av bilderna samtidigt som man uttalar sig för yttrandefrihet. Tidskriften Economist fångar väl reaktionen som en omformulering av Voltaire: ”Jag håller inte med er om vad ni säger och även om ni hotas med döden så kommer jag *inte* att kraftfullt försvara er rätt att säga det”. En märkligt principiös reaktion dominerar. Vad ligger bakom denna halvhjärtade syn på yttrandefriheten?

Det främsta argumentet mot den kritiska bilden av islam är knappast att den är oriktig, utan invändningen är snarast att den inte är konstruktiv utan farlig. En rättvisande anklagelse är ofta mer besvärande än en felaktig. Problemet med bilden att den är negativ och indikerar ett problem som det är enklare att blunda inför. Obehaget inför bilderna är just att den påtalar en konfliktrisk och en svårare konflikt än den som står på den officiella dagordningen. Förutom känslan av obehag framträder också en intellektuell förvirring.

Respekt eller tolerans

Många prominenta deltagare i debatten, bland andra Kofi Annan och EU utrikeskommissionär Javier Solanis, har förespråkade både respekt och yttrandefrihet. Tyvärr visar den ansatsen att

de inte riktigt har förstått problematiken. Det centrala i yttrandefrihet är tolerans och då i första hand tolerans för respektlöshet. Det är inte den som skriver eller yttrar sig som skall vara försiktig och undvika att såra/kränka/smutskasta sin motståndare, utan det är den kritiserade som skall lära sig att tolerera denna kritik. Han behöver inte heller respektera kritiken utan se den som djupt orättvis. Tolerans mot respektlöshet är själva kärnan i yttrandefriheten.

I ett traditionellt auktoritärt eller multikulturellt samhälle är respekt centralt. Det gäller att visa respekt mot alla som anser sig ha rätt att kräva respekt för att undvika konflikt. Relationerna inom grupper och mellan grupper förändras så det gäller att hålla sig uppdaterad. Individer och grupper på tillbakagång vill inte bli snabbt avskrivna, de på uppgång vill tillerkännas en större plats. Respekt handlar framför allt om makt och fruktan för denna makt. Såväl den stora som den lille makthavaren vill ha sin makt verifierad genom visande av respekt; att han inte behandlas som någon med mindre makt än han anser sig ha. Respekt kan ge ordning, men den är ofta instabil. Filmer om relationerna inom maffian visar illustrativt hur viktig respekt är i den kriminella subkulturen, samt hur lätt strävan efter respekt urartar i konflikt. Detta ger en anledning att se ett steg från toleranskultur mot respektkultur som ett steg bakåt.

Finns det då någon plats för respekt i en modern demokrati. Jag kan se den i två sammanhang. En politiker kan vara populär bland sina egna, men att bli respekterad av sina motståndare är något därutöver. Detta är inte något som kan krävas – det finns ingen rätt till respekt - utan en sällsynt ynnest. Den andra formen är respekt för folkviljan. Med detta menas att folkviljan accepteras som beslutsprincip. Men det är ingen riktighetsprincip som friar från kritik, utan i en demokrati är det alltid tillåtet att agitera för en minoritetsavsikt. Legitimiteten för vinnaren att genomföra sin åsikt bygger på att förlorarna inför framtida val har möjlighet att fortsätta hävda sin åsikt. Yttrandefrihet är ingen ynnest från en regering utan en restriktion som särskiljer totalitär makt från den temporära makten i ett demokratiskt uppdrag.

Men den gamla fördemokratiska respektkulturen finns naturligtvis kvar också i det moderna samhället även om den pressats tillbaka. Förutom den demokratiska debattens ömsesidiga ifrågasättande med medborgaren som domare, finns det auktoritära förhållningssättet; att instruera medborgaren. När etablissemangen är enigt kan diskussionen avslutas och uppgiften blir att dela ut guldstjärnor till dem som är väluppfostrade och ge varningar till personer med felaktiga åsikter.

Ibland ursäktas intolerans med att det är okej att vara intolerant mot de intoleranta. Det ligger en viss logik i att förbjuda ett parti som skulle förbjuda andra partier om det kom till makten. Men det argumentet räcker bara delvis. Som demokrat har man rätt starka skäl att tro att det totalitära partiet inte kommer att komma till makten och därför inte kommer att kunna eliminera yttrandefriheten även om de skulle vilja. Deras intolerans är därför inget tillräckligt skäl att själv avvika från toleransen. För att motivera ett preventivkrig behövs mer argumentation än vad som tarvas för att motivera ett försvarskrig. Att förbjuda de totalitära är att tillgripa ett preventivkrig, istället för det som Herbert Marcuse kallade repressiv tolerans.

Alla kan nog lista ett antal åsikter som kännetecknas av att man dels inte gillar dem, dels ser dem som intoleranta i en vidare bemärkelse. Ett antal åsikter som kan sägas ha en intolerant attityd kring sig är att vara emot abort, att vara emot invandring, att vara emot privata skolor. Det tycks mig dock svårt att motivera speciella inskränkningar mot åsikter som är restriktiva i den här allmänna betydelsen. Det finns inga skäl varför debattörer emot abort skall vara mer hänsynsfulla mot sina motståndare, än debattörer för abort. Man kan alltid göra meningsmotståndare ledsna, arga, "kränkta".

En annan argumentationslinje mot tolerans av kritik är att förespråka restriktioner mot kritik av sådant som anses vara ytterst värdefullt av många; högaktade åsikter bör inte utsättas för respektlöshet. Ur liberal synpunkt tycks dessa vördade åsikter vara synnerligen legitima mål för kritik. När människor säger sig vara emot fördomar avses ofta historiska fördomar, nu detroniserade och ringaktade, men även vår tids omhuldade och högaktade fördomar är rimligtvis intressanta måltavlor. De kanske visar sig kunna försvaras med starka argument, men detta förblir oklart om de inte måste upp till bevis.

Den gamla konformismen kritiseras, men den nya konformismen – ofta beskriven som politisk korrekthet – gör sig bred. Den ses av många som något negativt men inte tillräckligt besvärande för att man skall riskera en konfrontation. Det är lättare att instämma med en mild reservation; "Jag gillar inte politisk korrekthet, men jag anser ändå att...". Det är mer riskabelt att direkt gå emot en politisk korrekt doktrin och ses som klumpig och okunnig om gällande konventioner.

Den politiska korrektheten skapar en hel del intellektuell förvirring som förstärker hotet mot yttrandefriheten. En märklig PK-tes är det aldrig är något fel på kultur och religion; de är definitionsmässigt goda. Kritiserar man som västerlänning någon annan kultur gör man två fel. Dels anses det inte finnas grund för åsikten att en kultur kan vara bättre än en annan, dels anses den rasistisk om man kritiserar en sed som huvudsakligen hör till en icke-europeisk grupp. När den politiskt korrekta kritiserar främmande kulturer exempelvis ur ett feministiskt perspektiv behövs därför lite magi. Margareta Winberg och Mona Sahlin hävdade att det finns makt- och könsstrukturer som inte har med religiös tro, kultur eller politik att göra. Dessa mystiska strukturer kan kritiseras utan att bryta mot tabuordet rasism och tesen att all kultur är bra. Dessa författare varnar för "smygrasism", andra för "kulturrasism". Om kultur blir en allmänt fredad kategori och det blir tabu med kritik mot regler som förekommer i kulturer med mer genomsnittligt pigment än Sveriges då minskar utrymmet för legitima åsikter. Möjlighet att kritisera "strukturer" utan att angripa kultur/politik/religion genom en magisk dispens blir nog förbehållen ett fåtal.

Inskränkningar av yttrandefriheten.

Viljan att minska på toleransen och öka respekten går ibland från socialt tryck till legaliserat tvång. Lagen stipulerar det otillåtna, men kastar också en skugga över en gråzon.

Inskränkningar av yttrandefriheten bör därför inte ses som endast de enskildheter som hamnar inför domstol utan som det vidare område som berörs.

Lagar mot yttrandefrihet har i Sverige förts fram under tre rubriker. "Hädelse mot gud" var den brottsrubricering som användes till 1951. Då genomfördes en verbal modernisering till det mer positivt klingande "Trosfrid" som gällde fram till 1970. Den ersattes av en ny utformning under det missvisande namnet "Hets mot folkgrupp". Den borde heta lagen om "Missaktningförbud mot speciella grupper". De olika inskränkningarna har samma bakomliggande tanke: vissa grupper skall inte behöva tolerera kritik, utan de bör ha en rätt till en lagstadgad respekt.

Resonemanget mot hets är helt väsensskilt och inte på samma sätt i konflikt med yttrandefriheten. Det är rimligt att inte bara de huliganer som söker sparka ihjäl en nedslagen man begår en brottslig handling, utan också den som står bredvid och ropar "Döda den djäveln". I en laddad situation kan det vara avgörande om åskådarna ropar "Sparka" eller "Sluta". Vid ett sådant tillfälle kan man begära att även den som tycker att den potentiellt

ihjälsparkade är en synnerligen vedervärdig person tar en paus i sin kritik. Kravet på återhållsamhet tycks mig välmotiverat och är en mycket liten begränsning i yttrandefriheten. I lagen har man övergivit argumentationen mot hets och istället övergått till ett svagt och vagt substitut, ett förbud mot att ”uttrycka missaktning”. Det finns en möjlighet att framföra hövlig, konstruktiv kritik och man kan naturligtvis anse att den hövliga kritiken är att föredra, men detta tycks otillräckligt som argument för att förbjuda starkare kritik.

Om vi återgår till en hetssituation med en nedsparkad person så är frågan om vissa tillmälen är värre än andra. Lagen indikerar att det är värre om det används en gruppbeteckning som turk eller finne istället för allmänt nedsättande ord som fetknopp eller idiot. Det tycks mig som man inte tänker så mycket på offret som på personer som inte är direkt berörda, men kan förväntas identifiera sig med offret. Detta tycks diskutabelt ur offrets perspektiv. Inte heller finns det skäl att se folkgrupp, dvs etnisk grupp, som värd att beakta mer än andra gruppbeteckningar som AIKare och stockholmare. Gruppmedlemskap kan ibland vara en orsak till misshandeln, men är det verkligen värre att bli nedslagen för att man uppfattas som medlem i ”fel” etnisk grupp jämfört med från ”fel” stad eller fotbollsklubb?

Lagen delar inte den synen utan hävdar implicit att det är något speciellt kränkande att vara nedsättande om folkgrupp, men lyckas inte genomföra den tanken, utan begreppet missbrukas på två sätt. För det första gäller den bara vissa folkgrupper, inte folkgrupper generellt. Det märkligaste undantaget är att svensk inte räknas som en folkgrupp. För det andra gäller lagen också för andra grupper än de som normalt räknas som folkgrupp. Homosexuella är en grupp som förts in (heterosexuella har däremot negligerats). Kristna och muslimer är nya tänkbara kandidater, medan ateister inte lär hamna på listan. Blott vissa människor hör till grupper som lagen skyddar, andra inte. Den liberala linjen är att det inte finns skäl att skydda någon grupp, men alla personer oberoende av vilken grupp de tillhör. Skyddet skall dock gälla våld och hot om våld, inte skydd mot missaktning.

Ett land som värnar om yttrandefriheten skulle vinnlägga sig om att göra eventuella inskränkningar minimala och noga omgärdade, så att inte undantagsregeln blir huvudregel. Tyvärr är det svårt att tänka sig en säkerhetspolis från valfri diktatur som inte skulle vara fullt nöjd med den svenska lagstiftningen; undantagsklausulen från yttrandefrihet kan snabbt byggas ut till huvudregel genom att föra in nya grupper till ”Missaktningsförbud mot speciella grupper”. Många säkerhetstjänster har mer storvulna brottsrubriceringar som ”hot mot rikets

säkerhet” vilka det kan bli lite löjeväckande att åberopa. I motsatt till dessa tånjda anklagelser gäller att i stort sett alla medborgare i en demokrati, med rimligt språkbruk, är skyldiga till att ha uttryckt missaktning mot grupper.

England har nu bestämmelser där just den hotfulla situationen är det som motiverar en inskränkning i yttrandefriheten. Nu förbereds mer långtgående censurlagar där ”insulting or abusing” också kriminaliseras inte bara ”threatening”. Yttrandefriheten sitter löst också i andra demokratier när den ses som lite obekväm.

Islam och våld

Det är knappast intellektuell respekt som gör är att islam sällan kritiserats i västerlandet. Det främsta skälet idag är ett politiskt projekt att isolera extrema islamistiska grupper. Detta görs på temat att det inte finns någon koppling mellan islamisterna och Islam. Islam är i sig något gott – något som skall respekteras - men det finns ett problem i att religionen otillbörligt utnyttjas för politiska syften. Det är det moderata islam som drar de rätta religiösa slutsatserna medan fundamentalisterna drar de felaktiga. Därför finns inget problem med islam - vilket skulle vara ett stort problem - utan endast ett problem med gruppen extremister. Det finns inget problem med den muslimska korgen som helhet, bara några få ruttna äpplen. Tesen är en tilltalande taktisk tanke: Tänk om den vanlige muslimen skulle fås att dela den synen...

En anledning till att se fundamentalisterna i islam som skilda från islam är att det ligger nära till hands att dra en parallell till kristen fundamentalism. Det är lätt att hitta ett exempel när en religiös tanke och den religiösa bokstavstolkningen kommer på kollisionskurs, och fundamentalisten framställs lätt som lite enfaldig och oförmögen att förstå mer övergripande budskap. Den bilden är vanlig, men förmodligen missvisande. Den kristne fundamentalisten står normalt för en syn som är i överensstämmelse med såväl bokstav som tanke, medan den moderate kristne snarare är en sekulariserad halvkristen person. För att minska på motsättningarna mellan ett modernt och ett förmodernt synsätt blir det en rad kompromisser och mycket av det hårda i kristendomen plockas bort. Ingemar Hedenius är förmodligen den mest välkände personen med en sådan syn på fundamentalister och de sekulariserade kristna. I islam har denna sekulariseringsprocess ägt rum i mycket mindre utsträckning så steget för den moderata trosbekännaren till fundamentalism är kortare.

I en postmodern anda tror många västerlänningar på tolkningens och omtolkningens makt; partier liksom religioner förändras. Men i den synen förbiser man de heliga texterna. Bibeln och koranen är inga partiprogram som relativt lätt revideras, varefter de gammaltroende blott blir en mindre fraktion med av klingande betydelse. I religionen finns en helt annan bas för en fundamentalistisk återkomst. Står det i texten att man skall söka martyrdöden, så förblir detta ett starkt och levande argument mot uppfattningen att martyrskap är omodernt och skall omtolkas till något mer fridsamt.

Uppfattningen att religion är väsensskilt från politik och våld tycks också naiv och än omöjligare för islam än för kristendom då Muhammed är Jesus, Petrus och Richard Leijonhjärta i en person. Islam har predikats med svärdet i den ena handen och koranen i den andra. Sekel på sekel av religionskrig motsäger den snälla uppfattningen att religion blott är världsfrånvärd teologi. Att använda religionen för politiska syften bör nog ses som normalt bruk, inte som ett undantagsmässigt missbruk.

Islam speglar också en mycket djupgående konflikt mellan demokrati och teokrati. Man kan som religiös vara mer eller mindre tolerant, men det finns ju något märkligt i att rösta med eller mot gud. Om gud slagit fast något så är det knappast upp till människor att besluta något annat. Den monoteistiska karaktären i såväl kristendom som Islam är också ett problem. Detta är den enda guden, så varför då avvika från den rätta vägen och tillåta en rad oriktiga gudar. Det kan vara värt att erinra sig att Islam betyder underkastelse; det ingen historisk detalj som saknar orsaker och betydelse. Thomas Tvivlaren må ses som ett demokratiskt ideal, men i bibeln är han ett varnande exempel på en person som inte underkastar sig trons bud, utan tror att hans eget förnuft skulle kunna vara till vägledning.

Till islam som religion kommer problem med islam som en etnisk identitet. Muslimska samhällen har en hög befolkningstillväxt, en hög proportion unga män, ekonomiska problem, instabila regimer och hög migration, vilket bäddar för en god rekrytering till extrema rörelser. Islamisterna kan erbjuda en plats i paradiset och en social identitet i detta liv. Inget dåligt erbjudande för en arg, ung arbetslös man.

Det finns många andra grupper där det är vanligt med en ambivalens till våldsmän som skapar fruktan och respekt hos utomstående grupper. En amerikan med sicilianskt ursprung kan kombinera en beundran för maffians brutalitet med en indignation över att det finns

”fördomar” om en koppling mellan siciliansk kultur och organiserad brottslighet. Reaktionen mot denna koppling blir lätt en självömkan som i första hand oskyldigförklarar den sicilianska kulturen och i andra hand bagatelliserar maffian. Är inte intresset för maffian främst en följd av dessa antisicilianska fördomar?

Mer reflekterande muslimer inser att de har ett kulturproblem. Varför är ingen muslimsk stat en demokrati? Om islam är så bra, varför är de muslimska samhällena så dåliga? Den dag islam kan mobilisera tio gånger fler demonstranter mot ett muslimskt terroråd än det antal som demonstrerar mot fredlig islamkritik finns det tecken på verkliga framsteg. Men när västerlandet reagerar med regimskifte efter bombdådet i Madrid och kanske en moské i Köpenhamn och trosfrid i Sverige efter ambassadattackerna så stärks de islamska extremisterna. En central regel är att brott inte skall löna sig. Först när de blivit övertygade om att det förhåller sig på det sättet kommer muslimer, sicilianare och andra grupper att bli mindre lockade av våldsamma subgrupper som förespråkar våld och respekt.

Francis Fukuyamas tes att demokratin seger är oundviklig framstår idag som mindre trolig än för ett decennium sedan. Samuel Huntingtons mer pessimistiska tes om hårda konflikter med andra civilisationer framstår som ett beaktansvärt alternativ. Idag nödgas man konstatera att kritiker som Bassam Tibi har starka skäl bakom bedömningen att islamismen som den tredje totalitära rörelsen efter nazismens och kommunismens nedgång blir det främsta hotet mot demokratin. Tesen att islam är oproblematiskt illustrerar hoppets triumf över erfarenhet och reflektion.

Etikettproblematik

Det ligger i karikatyrens väsen att vara orättvis. Såväl personliga som kollektiva egenheter blir groteska eller stereotypa. Det huvudsakliga syftet är att ta ner något på jorden och sympatisörer tycker sällan att det är lika roligt och träffande som meningsmotståndare till föremålet för avbilden. Skall vi då förbjuda karikatyrer? Få kräver detta men verkar förespråka en sorts kod för vissa förbud. Flera debattörer hävdar att Muhammedteckningarna givit dem associationer till 30-talet. Man kan dock begära en reflektion i frågan av dessa debattörer inte bara en förnöjsamhet med den egna finkänsligheten. Att rita Clinton med en närmast obefintlig näsa är okej, men får man rita personer med stora näsor? Sharon kanske kan accepteras som karikatyr då hans utseende inte är så nära den judiska stereotypen. Detta kan inte sägas om många karikatyrer på Allan Greenspan. Skall de bedömas som

antisemitiska? Kanske bör de som stöder Feds räntepolitik frias från antisemitism, men inte de som kritiserar räntepolitiken? Alla karikatyrer på icke-européer kan innehålla en gestaltning av ras som någon tar anstöt av. Att undvika karikatyrer på icke-européer blir att osynliggöra dem och kan knappast heller vara en lämplig linje. Säkrast blir att sluta med karikatyrer.

En märklig kritik mot karikatyren är ett sorts förnämt avståndstagande; man är inte emot yttrandefrihet, men man är emot dålig smak. Kerstin Vinterhed lyckas i en kort betraktelse över karikatyrerna göra bedömningarna ”så grov att den blir dum” och visar ”okunnighet på gränsen till idioti” samt att ”självbilden är naiv på gränsen till oförsämd”. Muhammed skall vördnadsfullt diskuteras av teologer med blottade huvuden.

En annan argumentation för inskränkningar i kritiken mot islam är att det är fel att slå neråt; man får slå uppåt, men det gjordes inte i detta fall. Det noteras ett brott mot en gentlemannaetikett. Denna argumentation tycks både fel och irrelevant. Att dela upp människor och grupper i kritiserbara och fridlysta är i sig en maktutövning i strid med yttrandefriheten. Därutöver tycks svaghetsklassningen märklig och bör ses som ytterligare ett självbedrägeri. En stor del av problemet är att Islam är starkt; det finns ett oljevapen, det finns nu ett hot om köpbojkott och framförallt terrorvapen. Fundamentalisterna finns inte långt borta, utan kan finnas i förorten.

De som rekommenderar eftergifter inför våldshoten bör ta ett steg mot ärlighet och motivera det med rädsla. Det kan ibland vara klokt att vara feg, men man bör förstå sitt eget beteende och dess bevekelsegrunder. Det kan i så fall leda till en vilja att räta på ryggen när faran inte syns lika övermäktig, men att beskriva sin feghet som en storsint hänsyn till en svag grupp är att förneka problem i omvärlden och de reella motiven. Detta är inget ovanligt beteende i svensk utrikespolitik, vilket inte innebär någon ursäkt utan borde leda till skärpt uppmärksamhet mot brister i ärlighet.

Personer som hör till en religiös rörelse har all rätt att ålägga sig själva en massa regler och tabun; det skall vördas, tillbes och fastas på speciella sätt. Men dessa trosregler bör inte vara skyldigheter för dem som inte hör till rörelsen. För muslimer är Muhammed guds profet, men för alla andra saknar han denna unika särställning. Ett förbud mot att avbilda Muhammed kan knappast ha någon relevans för den som inte är muslim. Detta är inte ens en generell regel inom islam utan för shiiterna är det inte tabu att avbilda Muhammed. Shiitiska protester mot

karikatyrerna tycks dock också vildsinta, så det stötande är knappast avbildningen utan det att profeten kritiseras. Men att muslimer har någon sorts ensamrätt till sin profet är inte mer rimligt än att bara socialdemokrater får ha synpunkter på Göran Persson och endast amerikaner på George W Bush. Som alla andra ogillar muslimerna kritik av symboler de identifierar sig med. Skillnaden är att de demokratiskt fostrade har lärt sig att uthärda kritik, medan antidemokraterna skramlar med vapen för att tysta kritikerna.

Det finns många som ser sig som förespråkare av en väluppfostrad sansad kritik. Man vill gärna se också andra som sansade, så om det blir en situation när några uppger sig vara ledsna, arga eller kränkta så är den första reaktionen att kritikern gjort fel. På samma sätt som i det privata samtalet finns en automatisk sympati med den som anser sig förorättad. Kritikern har ju valmöjligheten att hålla tyst, medan den arge anses stå under en alltför stark impuls för att tämja sin reaktion. Den här synen på hövlighet förespråkar en konventionell anpassning. Men det är också ett stöd för en pretentiös självgodhet där de egna åsikterna höjs över ett ifrågasättande. Den legitima kritikern blir den som kan motiveras med upprördhet och ett behov att sjunga ut mot upplevda oförrätter. Förnuftet och sanning får komma i andra hand, medan den emotionella reaktionen sätter debattens ramar. Denna etikett är inte upplysningens.

Slutsatser

Ingen svensk eller västeuropeisk politiker kommer att säga att nu begränsar vi yttrandefriheten, men det finns en avsevärd risk för en anpassning. Hänsyn mot svaga är en missvisande beteckning för en demokratisk reträtt inför den styrka som backar upp de muslimska kraven på respekt. Antirasism är en annan lockande beteckning. Just nu finns det knappast någon annan beteckning som det är rumsrent att föra fram som en överideologi över demokratin. Kan man etikettera en åsikt som rasistisk så gäller plötsligt inte demokratiska rättigheter. Rasism är dessutom ett ord med vag och vid betydelse vilket ger dess tabukraft en lång räckvidd. I dagens Sverige sker argumentationen mot yttrandefriheten genom ett förespråkande av multikulturell hänsyn och respekt. På nyspråk så blir tolerans ett krav på dem som har de obekväma åsikterna att inte uttrycka dessa. "Toleransen " implicerar trosfrid för de skyddade åsikterna. Principiella företrädare för yttrandefriheten gör en annan prioritering: "Ingen åsikt är så farlig som åsikten att vissa åsikter är för farliga för att tillåtas."

Rädslan är en viktig faktor för att förstå beteendet men den intellektuella förvirringen är den faktor jag vill lyfta fram i den här artikeln. Många ser inte oförenligheten mellan att ha en fri

debatt och att undvika att några blir sårade. Det gäller inte bara invandrare som är vana vid att vissa åsikter har polisbeskydd, utan är i hög grad ett problem för personer med svensk bakgrund. Toleransen predikas för fel grupp. Respektlöshet är det som skall hyllas i en demokrati, inte en ordning där respektprivilegier delas ut av statsmakten.

Demokratins förtroendemän talar anpassligt om respekt och dialog med islam och få journalister intar en principiell position utom i förbigående. Ingen svensk tidning har solidariserat sig med yttrandefriheten genom att publicera bilderna, utan istället uttrycks allt oftare en förnöjsamhet med den svenska självcensuren. Politisk korrekthet har hållit den svenska debatten inom oförarglighetens gränser, medan den mer öppna danska debatten nu får sin bestraffning. En svensk tiger.

Ett sätt att besvara kritiken mot journalisterna för att svika yttrandefriheten är att hävda att den uppgiften nu övertagits av nätet. Journalisterna Göran Rosenberg och Maria Schottenius väljer båda den utvägen; yttrandefrihetsfrågan har nu blivit inaktuell. Med ett beklagande ser de den gamla censurfunktionen som omöjlig; stänger man en hemsida på nätet så uppstår den igen med ny adress. Men journalisten kan hjälpa till och ta ansvar för att det som publiceras i tryck är politisk korrekt. Eftersom man inte helt tystar de åsikter som svartlistas, så har man inte utfört en polisiär och kontroversiell uppgift. Rosenberg skriver ”den stora utmaningen mot yttrandefriheten är brist på självcensur och självrestriktion”. Journalistens ansvar för yttrandefriheten har därmed upphört, ja enligt Rosenberg har den vänts till sin motsatts.

Över hela diskussionen vilar en besvärande stämning över att någon sagt att kejsaren är naken. Det är opassande och det skapar problem som man inte riktigt kan överblicka. En pragmatisk inskränkning av demokratin tycks bli den åtgärd som vidtas. Olika bedömare kan naturligtvis ha olika uppfattningar om det är åsikt A som ”demoniserar” eller åsikt B som ”bagatelliserar” problemen med Islam och islamism. Min centrala protest är att den ena uppfattningen riskerar att kriminaliseras. Lanseringen av termer som ”islamfobi” ger obehagliga associationer till den kommunistiska vanan att klassa icke-kommunistiska åsikter som mentala sjukdomar. Trosfrid för islam kan bli en växande restriktion; yttrandefriheten i Sverige minskar.

Litteratur

Fukuyama, Francis. 1992. *The End of History and the Last Man*. Hamish Hamilton, London.

Hedenius, Ingemar. 1972. *Helvetesläran*. Bonniers, Stockholm

Huntington, Samuel. 1997/2002 *The Clash of Civilizations - and the remaking of world order*. Simon and Schuster, London.

Tibi, Bassam. 2004. *Der neue Totalitarismus – "Heiliger Krieg" und westliche Sicherheit*. Wissenschaftliche Buchgesellschaft

Dagstidningsreferenser

Göran Rosenberg DN 11 februari 2006

Maria Schottenius DN Kultur 21 februari 2006

Margareta Winberg och Mona Sahlin DN-Debatt 8 december 2000

Kerstin Vinterhed DN 26 februari 2006